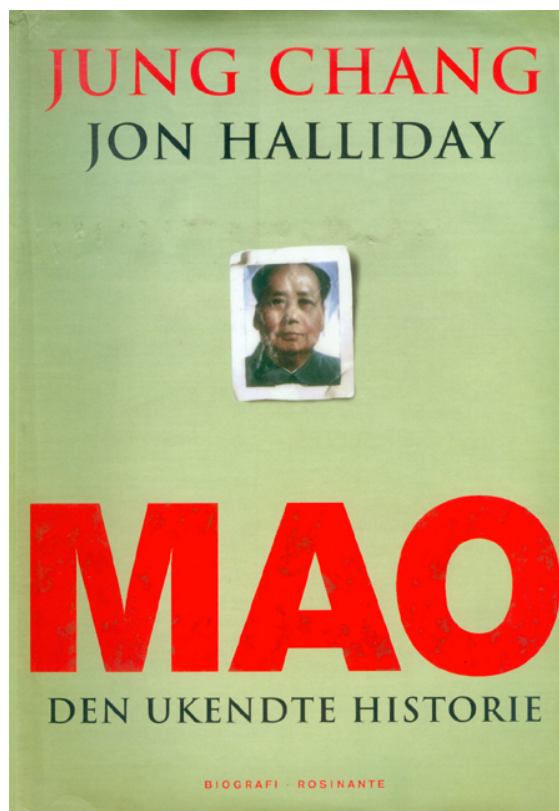

Noget af en mundfuld

En monoton og simplificerende fortælling om Maos tilværelse fra opstigningen i Kinas Kommunistiske Parti til hans position som næsten enevældig leder af partiet fra slutningen af 1940'erne og frem til hans død i 1976

Jung Chang & John Halliday: *Mao – den ukendte historie*. Rosinante 2005. 942 s. ill., 399 kr.

Af Stine Lykke Nielsen

Den kinesiske forfatter Jung Changs biografi *Mao – den ukendte historie*, som hun skrev i fællesskab med sin mand, historikeren Jon Halliday, var en selvskreven succes, da den udkom i 2005. Jung Chang blev verdensberømt, også herhjemme, med sin roman *Vilde Svaner*, der skildrer forfatterens slægt i tre generationer vævet sammen med begivenheder i Kinas historie frem til slutningen af Kulturrevolutionen sidst i 1970'erne. Især Jung Changs skildring af sine oplevelser under Kulturrevolutionen har gjort indtryk på mange. Bogen er blandt mange danske læsere en central (hvis ikke den eneste) kilde til Kinas historie og bliver hyppigt brugt som reference til Kommunistpartiets ledelse af Kina.

Vilde svaner har sine kvaliteter som øjenvidneskildring og beskrivelse af Kulturrevolutionens omkostninger for det enkelte menneske, men litterært er den er ikke noget stort værk. Hertil er bogens forklaring på udviklingen i det kinesiske samfund alt for unuanceret og ureflektet. Det moderne Kina er en kompleks social, historisk og politisk størrelse. Der var mange forhold,

der spillede ind og resulterede i de voldsomme begivenheder, som udspillede sig i Kina i den første halvdel af det tyvende århundrede. Jung Chang viser ikke forståelse for alt dette i sin skildring af landets historie. Forfatteren, der som ung kvinde oplevede at se sin far blive udrenset under Kulturrevolutionen, har som sit centrale budskab, at alle det moderne Kinas fortrædeligheder skyldtes det Kinesiske Kommunistpartis fejlslagte og kyniske styre og navnlig dets leder Mao Zedongs magtbegær og ondskab.

Denne forklaringsmodel har også dannet grundlag for biografien om Mao. Bogen er et digert værk på godt 900 sider og er blevet til efter godt ti års research. Dette inkluderer arkivarbejde i lande som Albanien, Italien og Rusland. Bogen har desuden en ti sider lang liste over interview med flere hundrede personer, der bevidnede Maos liv og de begivenheder, der udspillede sig omkring hans person. Visse af disse interviewpersoner virker dog, som om de er taget med mest for deres navn skyld. Den britiske skuespiller Michael Caine fortæller f.eks. meget kort om sin deltagelse i Korea-krigen, dog uden at tilføje historien vigtigt nyt.

Mao – den ukendte historie fortæller i udførlige detaljer om Maos tilværelse fra opstigningen i det kinesiske Kommunistparti (KKP) til hans position som næsten enevældig leder af partiet fra slutningen af 1940'erne og frem til hans død i 1976. Og det er ikke læsning for sarte sjæle. Chang og Halliday er fra bogens begyndelse ude i det ærinde at pille den glorie af Mao, som kinesisk partihistorie og til dels også vestlige historikere og forfattere har udstyret ham med. De tegner et portræt af en skruppelløs tyrann, blændet af magtbegær og storhedsvanvid, der med rå vold og terror undertrykte og udbyttede den kinesiske befolkning for at tjene sine egne ambitioner.

Ifølge forfatterne var det hverken ideologi eller et brændende ønske om at ændre forholdene for Kinas bønder, der var drivkraften bag den unge Maos medlemskab, da han som ung lærer i 1911 tilsluttede sig det nyligt oprettede kinesiske kommunistparti. Mao, der altid havde været magelig, var ikke synderligt engageret i rekruttering af nye medlemmer og var dårlig til partiarbejde. De første år manglede han både ideologisk klarhed og lidenskab. Derimod blev han tidligt besat af magtbegær og blev involveret i de rænkespil og brutale magtkampe, der skulle kendetegne hans vej til magten på bekostning af både venner og fjender gennem resten af hans politiske karriere. Dette kom faktisk til at koste Mao hans medlemskab af kommunistpartiets central-komite i 1924 og tvang ham ud i kulden i nogle år.

En velbevaret hemmelighed

Denne del af Maos karriere er ifølge forfatterne stadig en velbevaret hemmelighed i officiel partihistorie i Kina. Ligeledes er det et hemmeligholdt faktum, at Maos politiske comeback og opstigning i partiet ikke skyldtes hans blændende militære og strategiske begavelse i så høj grad som hans skruppelløse magtbegær. Mao benyttede sig af trusler, vold og udrensninger til at gennemtrumfe sin egen politik, rydde modstandere af vejen og møve sig ind på ledende poster i både hær, parti og statsapparatet.

I 1930'erne og 40'erne, hvor KKP voksede sig større, udkæmpede borgerkrig mod Chiang Kai-sheks nationalisthær og var i krig mod Japan, fik Mao opbygget en solid magtbase i partiet. Ved hjælp af politisk rænkespil og udrensning af sine vigtigste konkurrenter var han næsten enevældig leder af partiet, da Kommunisterne i 1949 udråbte den Kinesiske Folkerepublik.

På dette tidspunkt var Mao begyndt at nære personlige ambitioner om at blive leder af en international supermagt. Efter kommunisternes overtagelse af magten begyndte en omfattende opbygning af den kinesiske sværindustri, der skulle udgøre kernen i landets økonomi. Ifølge Chang og Halliday var dette dog kun et skalkeskjul for Maos virkelige ambitioner: at opbygge en omfattende våbenindustri. Dette var kernen i Maos hemmelige Supermagtsprogram, som forfatterne døber "Maos strategi for opbygningen af det kinesiske militær som led i vejen mod international indflydelse og magt". Supermagtsprogrammet skulle blive afgørende for Maos politiske og militære prioriteringer og få skæbnesvangre følger for den kinesiske befolkning i resten af hans regeringstid.

Mao valgte at finansiere sit program fortrinsvis med eksport af fødevarer til udlandet, især Sovjetunionen. Disse fødevarer pressede han ud af den i forvejen fattige befolkning, bl.a. gennem kollektiviseringen af landbruget og oprettelsen af folkekommunerne, hvor det var muligt at kontrollere bønderne og tvinge dem til at udlevere deres udbytte til staten til underpris. Mao var klar over at statens kvoter for korn, der skulle udleveres, resulterede i hungersnød i mange områder. For at undgå at bønderne modsatte sig tvangsudskrivningen valgte han at skræmme befolkningen til at underkaste sig. En af de foretrukne metoder, som Mao skulle bruge igen og igen, var udrensning af klassefjender. Jordreformen, som kommunisterne gennemførte i begyndelsen af 1950'erne, hvor jorden blev taget fra tidligere herremænd og større jordbesiddere og omfordelt, var ifølge forfatterne egentlig bare skalkeskjul for at gennemføre en større udrensningskampagne, der skulle ryste befolkningen og sørge for at de ikke tænkte på at gøre oprør.

Det Store Spring Fremad

Det værste og mest berømte eksempel på Maos vanvittige ambitioner om at gøre Kina til et industriland på rekordtid var det Store Spring Fremad i 1958, hvor Maos intentioner om at overhale Storbritanniens indu-

striproduktion i løbet af ti år resulterede i et kæmpe-mæssigt resursepild, omfattende miljødelæggelser og hungersnød i hele landet med mere end 30 millioner døde. Mao var ifølge Chang og Halliday fuldstændig ligegyldig overfor befolkningens lidelser, på trods af at han kendte alt til hungersnødens omfang. Selv om hans partifæller i perioder søgte at lette presset på befolkningen ved at sætte tempoet i industriens udvikling ned, lykkedes det Mao at få gennemtrumfet sin politik ved hjælp af sine foretrukne redskaber: terror, vold og udrensning af politiske modstandere.

Chang og Halliday beskæftiger sig med flere perioder af Maos liv, som er udførligt beskrevet af andre Kinaforskere. Mange steder i bogen er det egentlig ikke de store overraskelser, forfatterne diskuterer op med. For eksempel er det ikke noget nyt, at Kulturrevolutionen begyndte som en magtkamp internt i partiet. Chang og Halliday er heller ikke de første, der fortolker Hundrede Blomster bevægelsen, hvor KKP opfordrede intellektuelle og videnskabsfolk til at luften deres utilfredshed offentligt, for dernæst at slå hårdt ned på selv samme intellektuelle, da kritikken voksede i styrke, som en fælde lagt af Mao for at lokke eventuelle skjulte modstandere frem i lyset. (En tolkning, der i øvrigt diskuteres blandt historikere).

Den Lange March

Andre steder gør Chang og Halliday op med gængse helteopfattelser af Mao og resten af partiets topledelse. Et af de mest fremtrædende eksempler er Den Lange March i 1934 som er gået over i både kinesisk partihistorie og vestlig historieskrivning som kommunisternes kraftpræstation af en flugt fra Chiang Kai-sheks styrker. Kommunisterne flygtede gennem ekstremt klima og et ugæstfrit terræn under beskydning fra nationalisttropperne. Turen gik 96.000 kilometer til fods fra deres base i Jiangxi-provinsen til Yan'an i Nordvestkina, hvor Kommunistpartiet grundlagde en ny base. Dog er der ikke meget heltemod over Maos indsats under den lange march ifølge forfatterne. Dels havde Mao nogle personlige planer med den lange march, der bl.a. inkluderede udryddelsen af politiske modstandere, hvilket resulterede i nogle vanvittige strategiske prioriteringer vedrørende ruten, som førte til enorme tab af menneskeliv. Dels var der ikke mange af partiets topledelse, der rent faktisk gik marchen til fods. De blev båret det meste af vejen!

En af de mest myteomspundne begivenheder under marchen var et sammenstød mellem kommunisthæren og nationalistiske tropper ved broen over Dadu-floden, hvor kommunisterne måtte kravle over den flammeomspændte bro under beskydning fra nationalisternes tropper. Denne bro er ofte afbildet i historiebøger om Kina og bruges som symbol på det den heltemodige og nærmest overmenneskelige karakter, hele den lange march har haft. Ifølge Chang og Halliday er der dog den lille hage ved historien at denne træfning aldrig har fundet sted, men er frit opdigtet af kommunistpartiet! Forfatterne drager denne slutning ved at påpege, at de

ikke har kunnet finde frem til nogen form for kommunikation fra Nationalisthærens side vedrørende Dadu-broen. Desuden har de interviewet en kvinde der boede i landsbyen hvor træfningen skulle være sket, og hun afviser, at der skulle have fundet nogen form for sammenstød sted.

Problemet med Chang og Hallidays fremstilling af denne begivenhed er dels, at der rent faktisk findes dokumenteret kommunikation vedrørende Dadutræfningen mellem Nationalistenheder, bl.a. et telegram fra Chiang Kai-shek til hans hærchefer ved Dadu om at holde kommunisthæren stangen ved floden, indtil hans hær kunne indhente og udrydde kommunisternes bagtrop (Benton and Tsang 2006: 100). Desuden er der masser af øjenvidneskildringer og avisartikler, der bekræfter, at der fandt en træfning sted.

Store problemer

Dette eksempel illustrerer et af de største problemer ved *Mao - den ukendte historie*. Bogen er ved første øjekast meget imponerende med sit væld af detaljer og henvisninger, især for dem, der ikke har et indgående kendskab til Kinas, og specielt Kommunistpartiets, historie. For dem, der ikke har kender synderligt til kinesisk partihistorie eller Maos personlighed, kan det være svært at afgøre, i hvor høj grad bogen vitterligt bidrager med noget nyt til forskningen, eller om den tegner et troværdigt portræt af Mao. Bogen er til gengæld blevet modtaget lunken blandt flere etablerede Kina-forskere, der har beskæftiget sig med samme emner, som bogen beskriver. Tidsskriftet *China Journal* tilegnede i januar 2006 bogen et helt nummer, hvor forskellige historikere med hver deres ekspertise inden for forskellige perioder og temaer med relevans for bogen giver deres vurdering. Blandt disse forskere svinger bedømmelserne fra total afvisning til forbeholden anerkendelse. Nogle mener, at bogen giver et vigtigt bidrag til forskningen med mange nye oplysninger om Mao, mens andre ikke er stødt på nye oplysninger af betydning for deres fagområde. Fælles for disse forskere er dog den opfattelse, at Chang og Halliday ikke overholder kriterierne for god historisk forskning, men er helt ensidige i deres fremstilling og bevidste i deres udelukkelse af kilder, der modsiger deres egne teser, som i ovennævnte eksempel med Dadu-floden.

Et andet problem er bogens sort-hvide fremstilling af begivenhederne. Det er meget tydeligt, at Chang og Hallidays dagsorden er at punktere myten om Mao som den store strateg og leder, som han gøres til i kinesisk historiefremstilling. De tegner billedet af en gennemført ondskabsfuld og perverteret sadist, der styrede sit land udelukkende med rå magt og gangsterlignende metoder. Efter at Kommunistpartiet kom til magten, lykkedes det trods alt at nedsætte fattigdommen i mange områder, skabe mere ligestilling mellem kønnene og nedbringe analfabetismen i landet. De mange positive resultater, der blev skabt under Maos ledelse af landet, bliver nedtonet fuldstændig af forfatterne.

Problemet er, at der, i hvert fald i Vesten, som må være bogens primære publikum (da den er forbudt i Kina) i dag ikke er mange, der ikke er udmærket klar over, at mange af Kommunistpartiet og Maos ideer og prioriteringer var i bedste fald fejlslagne og i værste fald katastrofale. Ligeledes er de fleste bevidste om Maos magtkampe og hensynsløshed i mange henseender. Tallene for ofrene for hungersnøden under det Store Spring Fremad taler for sig selv, men i deres iver for at vise hvor frygtelig Mao var, ryger forfatterne over i en skrivestil, der minder mere om en knaldroman end et historisk værk. I stil med *Vilde svaner* er universet i bogen befolket med skurke og helte, hvor forfatterne ikke nuancerer deres personskildringer eller deres version af historiens gang.

Det lader desuden til at oversætteren til den danske udgave har haft travlt. For det første er oversættelserne af kinesiske stednavne ikke særlig konsistente. Der veksles mellem brug af engelske og danske navne i oversættelsen, på en måde, der virker helt tilfældig og giver et klodset indtryk. I et enkelt tilfælde veksles oven i købet, når det drejer sig om det samme navn: Li-Floden (Li betyder perle på kinesisk) oversættes med det engelske "Pearl River" på side 37 og det danske "Perlefloden" to sider længere henne. Oversætteren kunne desuden have konsulteret et opslagsværk på dansk for at få forskellige udtryk og navne på plads. Det sidste dynasti i Kinas historie hedder Qing og ikke Quing, som forfatteren konsekvent kalder det. Sammen med en række irriterende stavfejl giver disse et rodet indtryk af bogen. Visse af fejlene virker desuden direkte forstyrrende på forståelsen. Navnet på Kinas premierminister Chou Enlai skrives konsekvent efter den "klassiske", vestlige Wade-Giles transskribering, indtil side 706, hvor der pludselig benyttes den officielle kinesiske transskribering *pinyin*, hvor efternavnet staves Zhou. Dette kan forvirre ikke-kinesiskkyndige læsere, der reelt ikke har mulighed for at vide, at der rent faktisk er tale om den samme person.

Mao - den ukendte historie er samlet set noget af en mundfuld. Dels på grund af bogens længde og mængden af til tider meget detaljerede oplysninger. Men desværre mere på grund af den irritation man føler ved den monotone og simplificerede fordømmelse af Mao, hvor stoffet, der i en dygtig historikers og forfatters hånd kunne tale for sig selv, kommer til at træde i baggrunden.

Litteratur

Benton, G.; Tsang, S. (2001): "Mao: The Unknown Story – An Assessment". *The China Journal* 55: 95 – 109.

Stine Lykke Nielsen er cand. mag. i Kinesisk og Udviklings- og Kulturstudier.